

Glesbygdshandeln i Torsby kommun Varuförsörjningsplan

Antagen av kommunfullmäktige 1997-05-29 § 59

Varuförsörjningsplan

Torsby kommun

1. En ny varuförsörjningsplan för Torsby kommun

1.1 Bakgrund och syfte

Under hösten 1995/våren 1996 har ett arbete pågått med att skapa underlag och riktlinjer för en ny varuförsörjningsplan för Torsby kommun. En plan över hur kommunen skall agera för att garantera befolkningen en tillfredsställande kommersiell service. Den nya varuförsörjningsplanen ersätter ett dokument upprättat 1987.

Varuförsörjningsplanen skall ge kommunen ett styrmedel vid handläggning av ärenden kring glesbygdshandlarnas situation. Planen skall även ange riktlinjer för konkreta kommunala åtgärder/insatser för att stötta handeln därigenom tillfredsställa kraven vad gäller tillgång till nödvändiga varor från befolkning bosatt i glesbygd.

1.2 Planens uppbyggnad

Till grund för varuförsörjningsplanen ligger en kartläggning över gällande faktiska förutsättningar inom kommunen. En granskning av det *nuvarande* beståndet av handel och kringsservice samt förutspåelser om de förändringar som förväntas för *framtiden* i fråga om:

- Förändringar hos handlarna själva.
- Intentioner hos berörda myndigheter vad gäller möjligheter till ekonomiskt stöd.
- Förväntade förändringar inom kommunen vad gäller näringsliv och turism samt, som en konsekvens därav, utveckling av sysselsättning och boende.

Uppgifterna har samlats in genom intervjuer med i stort sett samtliga verksamma handlare inom kommunen vid sidan Torsby tätort. Butiksinformationen har kompletterats med uppgifter från kommunen samt andra berörda parter.

2. Torsby kommun

2.1 Kommunens invånare

Senare års befolkningsstatistik för Torsby kommun visar på en svagt negativ trend. Sedan 1974 har befolkningen minskat från 16.150 invånare till nuvarande 14.556 – en minskning med ca 10 %. Efter ett tillfälligt ”trendbrott” i slutet av 1980-talet har kurvan åter vänt nedåt och senaste 5 åren visat på en minskning.

Kommunens invånare finns i första hand inom Fryksände församling (7.469) samt i ”Dalen” – Norra Ny, Dalby och Norra Finnskoga församling (totalt 3.928).

Fryksände	7.469
Lekvattnet	365
Vitsand	911
Nyskoga	120
Östmark	1.264
Norra Ny	1.440
Södra Finnskoga	507
Dalby	1.983
Norra Finnskoga	497
Totalt:	14.556

Tabell: 1 Folkmängd fördelat per församling

Trenden av en minskande befolkning under den senaste 5-årsperioden gäller hela kommunen. Samtliga nio församlingar redovisar färre boende 1995 jämfört med 1991.

Prognoser över den fortsatta utvecklingen pekar på att reduceringen av folkmängden kommer att fortsätta.

2.2 Sysselsättning - näringsliv

Ett nytt näringslivsprogram för kommunen har arbetats fram. I förarbetet redovisas hur den yrkesverksamma delen av befolkningen fördelar sig mellan olika näringsgrenar.

Kort sammanfattat visar uppställningen på en relativt stor andel inom det offentliga. Av totalt ca 6.300 arbetande finns drygt 40 % inom kommun och landsting. Bygg, handel och den kommersiella service i övrigt som primärt vänder sig mot närboende samt besökande svarar tillsammans för ca 30 %, jordbruk för knappt 10 %. Industrins andel av sysselsättningen ligger på mellan 15-20 %.

Av tradition är industrin fokuserad kring skogsnäringen. Flera av de större företagen är verksamma inom någon form av skogs- eller träbearbetning. Ett fåtal stora företag – företag med fler än 50 anställda – kompletteras av ett förhållandevis stort antal mycket små företag. Den senare kategorin domineras av butiker, restauranger och hotell/pensionat.

Turismen utgör en naturlig del av kommunens näringsliv. Framförallt turism kopplat till natur och skidåkning har haft en framträdande roll och har växt i takt med utvecklingen av Branäsområdet. Trafiken till och från Branäs – och i förlängningen även Trysil och Sälenfjällen – ger livskraft åt hela regionen kring Riksväg 62.

Det är också kring turismen som tankarna kring det framtida näringslivet kretsar. Det finns inom de närmaste åren inga tecken på några större förändringar vad gäller industrin. Befolkningsutvecklingen ger heller ingen grund för någon ökad sysselsättning inom den lokala servicenäringsen. Inom turismen däremot upplevs förutsättningar finnas för en fortsatt utveckling. Här finns också en rad projekt planerade såväl kring de nuvarande turistmålen som för helt nya.

Turismens utveckling har i högsta grad betydelse för de handlare som verkar inom kommunen. Förändringar i turistflödet kan vara direkt avgörande för handlarnas möjligheter till fortsatt verksamhet.

3. Glesbygdshandeln idag

Vid sidan av själva tätorten finns idag 32 butiker som verkar inom kommunen. Jämförelser med tidigare år visar att antalet under ganska lång tid varit nära nog oförändrat.

Butikernas läge följer i stort sett kommunens befolkningsstruktur med en koncentration till Klarälvdalen samt i viss mån till området kring själva tätorten.

I kommunens västra delar är det kommersiella utbudet, vid sidan av de rena gränsbutikerna, mera begränsat.

Lokaliseringen framgår av kartan nedan. Butikerna namnges också på nästföljande sida.

KARTA

3.1 Verksamma butiker

Den följande redovisningen av undersökningsresultatet görs med utgångspunkt från den geografiska region butikerna tillhör. Som indelningsgrund har valts de nio församlingarna. Deltagande butiker listas nedan utefter lokalisering med fakta om storlek och blocktillhörighet.

Butiker	Församling	Tillhörighet	Omsätt (milj)
1 Fensbols livs	Fryksände	Fristående	3
2 Badaboa		Fristående	1,5
3 Axel Englunds Eftr		ICA	Okänd
4 Petteråsens livs		ICA	Okänd
5 ICA Lekvattnet	Lekvattnet	ICA	5
6 Vägsjöfors Bensin & Kiosk	Vitsand	Fristående	9,5
7 Uno X Kiosk & Bensin		Uno X	2
8 Vitsandsboa		DAGAB	5
9 Nyskoga Handel	Nyskoga	ICA	5,5
10 Östmarks Handel	Östmark	ICA	5,5
11 Sundelins Handel		ICA	7,2
12 Sörmarks Handel		DAGAB	2
13 Ole i Boa		Fristående	2,1
14 Q-droppen i Värnäs	Norra Ny	Q8	12
15 ICA Skogsstjärnan		ICA	6,5
16 Konsum Stöllet		KF	Okänd
17 Thore Sundholms Livs		ICA	2
18 Bograngens Livs	Södra Finnskoga	ICA	9
19 MT:s Livs		Fristående	12
20 Gustav i Ransby	Dalby	DAGAB	7
21 Branäs Livs		Fristående	3
22 Konsum Sysseleback		KF	Okänd
23 Uno X, Finnskoga		Uno X	8
24 Likenä's Allköp		ICA	6,5
25 Shell, Sysseleback		Shell	16,5 (5)
26 Uno X, Sysseleback		Uno X	7
27 Konsum, Likenä's		KF	Okänd
28 Långflons Handel	Norra Finnskoga	DAGAB	9,8
29 Höljes Handel		ICA	13

Uno X i Sörmark (ägarbyte/stängt pga reparation), Lars Nilsson eftr (vill ej delta) samt Järplidens Handel (begränsad omfattning) deltar inte i undersökningen. *Under slutsammanställningen av rapporten avvecklades verksamheten inom Badaboa.

Tabell 2: Glesbygdshandlare, storlek och blocktillhörighet.

3.2 Utbud

Det finns stora variationer mellan det utbud glesbygdshandlarna presenterar. Flertalet erbjuder en ”bas” av färdigförpackade varor, mejeriprodukter, frukt och grönt samt bröd och spannmålsprodukter.

De mer välsorterade, i huvudsak de något större, erbjuder även manuell betjäning vad gäller charkvaror och delikatesser.

Vid sidan av dagligvarusidan finns som regel också ett mindre sortiment av specialvaror. Ofta de vanligaste husgerådsartiklarna, kompletteringsvaror som strumpor, underkläder etc vad gäller konfektion samt i viss mån pappersvaror och böcker. Butiker inom ”turistområdena” har även ett fåtal artiklar av exempelvis jakt- och fiskeutrustning, enklare skidartiklar etc. Vissa handlare, i synnerhet de med drivmedelsförsäljning, säljer även biltillbehör. Butikerna nära gränsen anpassar sitt sortiment till det som för dagen efterfrågas av norska kunder.

Till det rena varuutbudet skall läggas det utbud av kringtjänster som glesbygdsbutikerna kompletterar sin verksamhet med. Det kan röra sig om en mängd olika saker. Siffrorna anger antalet butiker som erbjuder tjänsten.

Drivmedel	11
ATG/Tipsombud	11
Apoteksförmedling	10
Posttjänster	7
Turistinformation	3
Cafeteria	1
Systembolagsombud	9
Försäljning av fiskekort	10
Blomsterfondsombud	4
Lotteriförsäljning	3
Bankombud	1
Godsombud	2
Videouthyrning	1

Tabell 3: Utbudet av kringtjänster

3.3 Hemsändning

Med hjälp av offentliga medel - *hemsändningsbidrag* – erbjuds glesbygdshandlarna möjligheten att erbjuda avsides boende utkörning av varor.

Hemsändning tillämpas idag av ungefär hälften av butikerna. Omfattningen är överlag liten. I de allra flesta fall rör det sig om 10 % eller mindre av butikens totala omsättning.

Utkörningarna är vanligast i de delar av kommunen som är glest befolkade. I Klarälvsdalen inskränker sig utkörningarna i stort sett till en service gentemot boende på vård- och sjukhem.

Utöver hemsändningsbidragen erbjuder kommunen – inom ramen för *kompletteringstrafiken* och *serviceresor* – glesbygdsboende ekonomisk hjälp för resor till närmaste butik. Dessa tjänster är helt okända bland kommunens handlare och tillämpas i dagläget inte alls.

3.4 Butikernas kundunderlag

Butikernas underlag av fasta kunder varierar med utgångspunkt från läge samt konkurrens från andra butiker.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
- 100	0	1	1	1	1	1	3	2	2	12
101 - 200	1	0	2	0	2	0	0	0	2	7
201 - 300	0	1	4	0	0	0	1	2	0	8
301 - 400	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
401 -	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Tabell4: Kundunderlagets storlek – antal hushåll som fasta kunder

Överlag är de flesta handlare hänvisade till att leva med en förhållandevis liten fast kundkrets. Enbart i undantagsfall överstiger antalet regelbundna fasta kunder 300 hushåll. En tredjedel av glesbygdsbutikerna redovisar antalet återkommande fasta kunder till mindre än 100 hushåll.

Det är dessutom ingalunda så att närboende gör samtliga inköp i den ”egna” butiken. Flertalet hushåll storhandlar istället i någon av tätortens butiker och kompletteringsköper därefter det som behövs lokalt. Glesbygdshandlaren kan omöjligen erbjuda samma breda sortiment och valfrihet som de större butikerna i centrum. Små inköpsvolymen minskar dessutom möjligheterna till stordriftsfördelar vilket i sin tur innebär högre priser. Den upplevda köptroheten redovisas i tabell 5.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Bra	1	1	6	1	1	1	0	0	1	12
Dålig	0	0	1	0	1	0	2	1	0	5
Skiftande	1	1	1	0	1	0	2	3	3	12

Tabell 5: Upplevd köptrohet

Utvecklingen av kundunderlagen har varit blandad. Butiker i kommunens glesbygdsområden i väst och syd upplever att kundkretsen minskar från år till år. Tongångarna är mera positiva inom de områden där turismen ger näring åt handeln. Här har man istället att se tillbaka på en ökning under senaste 5-årsperioden. Det senare gäller till del även de butiker som drar nytta av gränshandeln.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ökning	0	1	6	0	0	0	0	1	2	10
Oförändrat	2	1	1	1	3	0	1	0	0	9
Minskning	0	0	1	0	0	1	3	3	2	10

Tabell 6: Kundunderlagets utveckling under senaste 5-årsperioden

Handlarnas uppfattning om huruvida det nuvarande kundunderlaget/omfattningen på verksamheten är tillräckligt för en tillfredsställande lönsamhet ger en ganska mörk bild av situationen.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	0	1	4	0	1	1	0	1	2	10
Nej	1	1	2	1	2	0	4	3	2	16
Ej svar	1	0	2	0	0	0	0	0	0	3

Tabell 7: Anses kundunderlaget tillräckligt för lönsam verksamhet

Mer än hälften av de svarande upplever här omfattningen alltför liten. Flertalet anser en betydande ökning nödvändig för att komma upp i acceptabel nivå.

3.5 Konkurrens

Flertalet butiker anser sig på ett eller annat sätt påverkas av konkurrerande verksamheter. Vissa anger en konkurrens från närliggande glesbygdshandlare. De allra flesta ser dock största hotet i de butiker som verkar i Torsby tätort. De inköpsställen som oftast uppges konkurrera är PK:s, ICA Toria och Konsum Torsby. Handeln i Karlstad upplevs av de flesta inte alls konkurrera.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ökning	1	1	1	0	1	0	3	3	2	12
Oförändrat	1	1	5	1	2	1	1	1	2	15
Minskning	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2

Tabell 8: Upplevd konkurrensutveckling under senaste 5-årsperioden

Vad gäller senare års utveckling anser ungefär hälften av de svarande att konkurrensen varit i stort sett oförändrad. Ett stort antal handlare upplever dock samtidigt att situationen förvärrats och att konkurrensen är större idag än för fem år sedan.

Uppfattningen om den varubuss som regelbundet trafikerar delar av kommunen är blandad. De allra flesta kommer inte i kontakt med bussen. Det ordinarie turschemat påverkar exempelvis inte flertalet av butikerna i Klarälvdalen eller i kommunens norra delar. Däremot upplevs varubussen besvärande i närområdet kring Torsby, runt Vitsand samt upp mot Nyskoga. I dessa trakter ifrågasätts varubussens verksamhet samt det stöd som beviljats för bussens verksamhet från det offentliga.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	0	0	0	1	2	0	1	1	2	7
Nej	1	2	7	0	1	1	2	3	2	19
Ej svar	1	0	1	0	0	0	1	0	0	3

Tabell 9: Upplevd konkurrens från varubussen

3.6 Framtiden

Samtliga deltagande butiker har försökt sig på en prognos över den utveckling som förväntas vad gäller kundunderlag, konkurrens och volym av den egna verksamheten.

Den generella bilden av framtiden är förhållandevis neutral. Ett flertal butiksinnehavare tror på en i stort sett oförändrad fortsättning. En viss dragning kan dock skönjas mot det negativa med förväntningar som minskade kundunderlag, ökad konkurrens och minskad storlek på den egna verksamheten.

Även här framgår det dock att skillnaderna är stora beroende på vart butiken är lokaliserad. Tongångarna är positiva bland till exempel handlare i Dalby där man ser fortsatt ljust på utvecklingen inom turismen. Vissa upplever säsongsvariationerna besvärande. Överlag är man dock mycket positiva. Detsamma gäller de butiker som söker sin avsättning bland norska kunder. Tron är stor på en fortsatt god gränshandel och därmed en ökad egen försäljning.

Den mest negativa bilden av framtiden återfinns i butiker från kommunens centrala och södra delar. Handlare i Fryksände, Östmark och Vitsand har små förhoppningar om framtiden och målar upp en bild av ökad konkurrens, minskat kundunderlag och reducerad egen försäljningsvolym. Svaren på frågorna kring framtiden framgår av tabellerna på följande sida.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ökning	0	2	3	0	0	1	0	0	1	7
Oförändrat	1	0	4	0	1	0	2	2	1	11
Minskning	1	0	1	1	2	0	2	2	2	11

Tabell 10: Förväntad utveckling av butikens kundunderlag

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ökning	1	0	0	0	0	0	3	3	2	9
Oförändrat	1	1	7	1	1	0	1	1	1	14
Minskning	0	1	1	0	2	1	0	0	1	6

Tabell 11: Förväntad utveckling av konkurrens

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ökning	0	2	3	0	0	1	0	0	1	7
Oförändrat	1	0	4	1	1	0	3	2	2	14
Minskning	1	0	1	0	2	0	1	2	1	8

Tabell 12: Förväntad utveckling av butikens egen volym

Handlarnas svar vad gäller planerna för den egna verksamheten följes i stort sett samma mönster som förväntningarna om framtiden. Inom Fryksände, vitsand, Nyskoga samt delar av Östmark församling finns bland ett flertal handlare långt framskridna planer på att avveckla butiken. Flera har försökt sälja men enbart ett fåtal har lyckats.

Funderingar kring nedskärning/avveckling finns även i övriga delar, dock i avsevärt mindre omfattning. Här finns istället ett ganska stort inslag av butiker som siktar framåt och har planer på att utveckla verksamheten.

Attitydskillnaderna bottenar naturligt nog i utvecklingen av kundunderlaget. Handlare som har att förlita sig på en bofast befolkning som stadigt reduceras ser inga tecken på att saker och ting kommer att bli bättre. Möjligheterna finns inom de områden som får ett externt ”tillskott” av kunder d v s där besöksnäringen regelmässigt ger ett bidrag till omsättningen.

3.7 Offentligt stöd

Av ”tradition” har butikerna inom Torsby kommun varit förhållandevis restriktiva vad gäller sökandet av olika former offentligt stöd. Jämförelser med tidigare år visar att ”stödviljan” under de senaste åren blivit något större, dock inte mer än att hälften av butikerna fortfarande aldrig tagit hjälp av offentliga medel.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	1	0	2	1	2	1	3	3	1	14
Nej	1	2	6	0	1	0	1	1	2	14
Ej svar	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

Tabell 13: Användande av offentligt stöd

Bland de som beviljats det statliga stödet återfinns flera olika stödformer. Såväl det reguljära glesbygdstødet som specialformer för glesbygdshandeln enligt reglerna för ”kommersiellt stöd i glesbygd” – investeringsstöd och servicebidrag – har begagnats.

Det statliga investeringsstödet syftar till att öka möjligheterna för handlaren att förbättra sina lokaler. Investeringsstödet har enligt konsumentverkets statistik använts relativt sparsamt inom kommunen. Vid totalt sex tillfällen under 1994/95 har stöd beviljats.

Sökt/beviljat stöd skall ställas mot butikernas egen uppfattning vad gäller behov av renovering.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	0	2	6	1	1	0	2	3	4	19
Nej	2	0	2	0	2	1	2	1	0	10
Ej svar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabell 14: Behov av renovering

Behov av renovering och investering i ny utrustning finns således men nyttjas förhållandevis sällan.

Antalet sökande av offentligt stöd är samtidigt kopplat till kännedomen och kunskapen om de stödmöjligheter som finns. Handlarnas egen uppfattning är att dessa kunskaper är mycket begränsade vilket framgår av tabellen nedan.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	0	0	0	0	0	0	1	1	1	3
Nej	2	2	7	1	3	1	3	3	2	24
Ej svar	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2

Tabell 53: Upplevd kunskap och kännedom om offentligt stöd

3.8 Offentliga insatser i övrigt

De svarande är överlag kritiska till de insatser som görs från kommun och länsmyndigheter för att förbättra glesbygdshandlarnas situation. På frågan om kommunens engagemang är tillräckligt fördelar sig svaren enligt följande.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nej	2	2	7	1	3	1	4	4	4	28
Ej svar	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1

Tabell 13: Är kommunens engagemang i glesbygdsbutikerna tillräckligt?

En rad förslag framförts om hur kan från det offentliga skulle kunna engagera sig ytterligare.

- Att informera bygdens befolkning om vikten av köptrohet till den egna butiken.
- Att finnas till hands vid frågor och behov av "bollplank". Att bry sig om och höra av sig med jämna mellanrum.
- Att lägga en ökad andel av den kommunala upphandlingen på glesbygdsbutikerna.
- Att förbättra informationen om finansiella stödmöjligheter.
- Att sanera satsningen på turismen.
- Att överlåta vissa "kommunal" arbetssysslor – till exempel turistinformation – på handeln.

Utbildning är ytterligare ett spørsmål som tagits upp men där åsikterna är blandade. På frågan om ökad utbildning skulle vara till hjälp för landsortsbutikerna svarar ungefär en tredjedel att ökad kunskap skulle förbättra förutsättningarna (tabell 17). Tänkbara utbildningsområden som omnämns är data, företagsekonomi och marknadsföring.

Svårigheterna för de som är intresserade av fortbildning upplevs inte vara att kurserna är svåra att finna. Flertalet svarande anser att utbudet av utbildning är bra (tabell 18). En majoritet av kommunens butiker tillhör någon av de stora dagligvarublocken, IVA, KF eller DAGAB som regelbundet erbjuder sina "medlemmar" lämpliga utbildningsalternativ. Problemen ligger istället i att klara de ofta dryga kurskostnaderna samt att få möjligheter att ta sig ifrån butiken den tid som erfordras.

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	1	1	1	1	1	0	2	2	1	10
Nej	1	1	6	0	0	0	2	1	2	13
Ej svar	0	0	1	0	2	1	0	1	1	6

Tabell: Skulle utbildning vara till hjälp för butikernas utveckling?

Svar	Norra Finn-skoga	Södra Finn-skoga	Dalby	Nyskoga	Vitsand	Lek-vattnet	Fryk-sände	Östmark	Norra Ny	Totalt
Ja	1	1	3	1	2	0	0	3	4	15
Nej	0	1	4	0	0	1	4	0	0	10
Ej svar	1	0	1	0	1	0	0	1	0	4

Tabell: Erbjuds i dagsläget bra utbildningsalternativ?

4. Grundläggande riktlinjer

4.1 Målsättning och policy

Det har redan i bakgrundsbeskrivningen konstaterats att en övergripande målsättning för Torsby kommun är att verka för en *tillfredsställande kommersiell service* för kommunens invånare. Kommunen skall arbeta mot ett scenario där samtliga innevånare garanteras tillgång till det upplevda behovet av dagligvaror, drivmedel och andra önskvärda förnödenheter.

Ett konkret mål som ligger till grund för de fortsatta resonemangen är den så kallade *tiokilometersgränsen*. Endast i undantagsfall skall avståndet till närmaste butik behöva överskrida 10 km.

Den efterfrågade servicen skall tillhandahållas av näringsidkare inom kommunen. Detta är en viktig utgångspunkt för kommunens agerande. Driftiga och skickliga företagare är de som till slut skall borge för att varor och tjänster finns till hands.

Kommunens roll är att tillsammans med Stat och Länsstyrelse, i kritiska lägen då behov av hjälp uppkommer, stå beredda att medverka till att nå de uppsatta målen genom att på olika sätt indirekt stödja och stimulera handlarna i deras verksamhet.

4:2 Kommunens redskap

De redskap som kommunen förfogar över är å ena sidan yttranden vid ansökningar om ekonomiskt stöd. Kommunen kommer i detta avseende att inta en generellt positiv attityd till nödvändiga stödinsatser. De egentliga bedömningarna kring varje enskilt ärende kommer dock även fortsättningsvis att ligga hos Länsmyndigheten.

Vid tillfällen där butiker trots allt försvinner skall kommunen mildra negativa effekter av långa avstånd genom ökad förbättrad information, till såväl handlare som konsument, kring hemkörning och kompletteringstrafiken.

Till de direkta ekonomiska insatserna skall läggas ett batteri av andra åtgärder som indirekt ökar handlarnas möjligheter att verka på ett sätt som gagnar bygden. En förnyad organisation skall ge ny kraft för ”mjuka” åtgärder och ökar engagemang. Inte minst skall de insatser som planeras för stimulans av näringsliv och turism ge kommunens handlare en knuff framåt. I planerna för nästkommande verksamhetsår finns även informationsinsatser riktade mot såväl allmänheten/kunderna som mot handlarna själva. (se vidare kap 5).

5. Indirekta åtgärder

Underökningen har klart visat att flertalet intervjuade handlare eftersöker ett ökat engagemang i glesbygdsfrågorna från kommunens sida. I planerna för det fortsatta arbetet finns också en rad åtgärder som skall verka positivt för handeln.

5:1 Förbättrad uppföljning av glesbygdshandlarna

En kritik som går igen vid samtal med i stort sett samtliga butiksägare är att man saknar en person som följer vad som händer med handeln och som kan fungera som "bollplank" då frågor uppkommer.

Kommunens nya näringslivsorganisation kommer att ge bättre utrymme för sådana insatser. I och med att en näringslivsansvarig tillsätts preciseras också ansvaret för vart glesbygdsfrågorna hamnar. Personen ifråga kommer att tilldelas uppgiften att regelbundet följa butikernas verksamhet samt att initiera och driva på i gemensamma projekt.

5:2 Hemkörningsservice och kompletteringstrafik

I undantagsfall kan, i ett framtida perspektiv, hushåll komma att hamna utanför den så kallade tiokilometersgränsen. Detta går på sikt inte att undvika. För att motverka negativa effekter av längre avstånd skall bestämmelserna och rutinerna för hemkörning och kompletteringstrafiken gås igenom.

Med sikte på att underlätta för i första hand kommunens äldre skall regelsystemet omformas på ett sätt som uppmuntrar butiken att förbättra hemkörningsservicen. Dagens hemkörningsbidrag har inte den effekten och nyttjandegraden är låg. Detsamma gäller nyttjandet av serviceresor och den så kallade kompletteringstrafiken. Kunskapen om dessa alternativ är dålig såväl hos handlare som konsument. I planerna för 1997/98 ligger därför att på bred front klargöra för samtliga berörda vilka möjligheter som finns. Transportfrågorna finns med i den övergripande informationsinsats som planerats (5.3 och 5.4).

5:3 Information till kommunbefolkningen

Även om uppgifterna kan variera kan det konstateras att köptroheten till de lokala butikerna är övervägande dålig. De boende runt framförallt Torsby tätort väljer ofta att göra sina huvudinköp i Torsby tätort samt att komplettera i den egna butiken. Konsekvensen blir alltför små försäljningsvolymerna för glesbygdshandlaren.

För att öka allmänhetens förståelse för vikten av en geografiskt utspridd handel planeras från kommunens sida en insats med generell information om kommunens samtliga handlare. I detta sammanhang ges även en grundlig information om de möjligheter som står till buds ifråga om hemkörningsservice och serviceresor/kompletteringstrafiken. De boende skal känna till hur man kommer i kontakt med sin handlare.

Insatsen består i ökad information och en inbjudan till lokala "Handlardagar" för respektive område. Det förberedande arbetet planeras till våren 1997 varefter genomförande sker under hösten 1997.

5:4 Branschråd

I kommunens ambitioner inför det kommande året finns även att tillsammans med handelns egna organ initiera gemensamma branschträffar. Samlingar där glesbygdshandlarna träffas för att diskutera gemensamma frågor samt där information ges om aktuella spörsmål. Tänkbara teman som nämnts i kontakterna med handlarna är exempelvis EU-inträdet konsekvenser för gränshandeln och planer vad gäller turismen.

Träffarna är dock även tänkta som ett forum för kommunen att föra ut information om kommunala frågor som rör glesbygdshandeln:

- Regler för kommunal upphandling
- Möjligheter och bedömningar vad gäller statligt stöd
- Bestämmelser kring hemsändning och kompletteringstrafik

Inom samtliga dessa områden upplevs bland handlarna brist på information.

5:5 Utveckling av besöksnäringen

Turismens inverkan på handeln framgår klart av utvecklingen i Klarälven. Ökad turism har fört med sig betydande ökning av områdets totala detaljhandelsintäkter. Kommunens arbete kring turistfrågorna är därför av stor betydelse för lanthandeln.

Kommunens planer vad gäller framtida turistsatsningar framgår delvis av kommunens näringslivsprogram. En vidareutveckling av Branäsområdet men även nysatsningar inom kommunens västra delar. För detaljer kring *vad* som planeras hänvisas till näringslivsprogrammet. I detta sammanhang skall enbart påpekas vikten av gemensamma insatser för att öka kundunderlaget för glesbygdshandlarna.

Något som tillhör kommunens planer för 1997 är att utveckla butikernas roll vad gäller turistinformation. Den lokale handlaren skall ges uppgiften att ge besökande såväl muntlig som skriftlig information om vägval, sevärdheter samt möjligheter vad gäller kost och logi. För kommunen innebär detta ett ökat kontaktnät och en förbättrad turistservice. För handlaren innebär informatörsrollen ett sätt att locka till sig förbipasserande kunder.

En närbesläktad fråga som likaså skall undersökas under det kommande året är vilka möjligheter som finns vad gäller att med samordnande marknadsinsatser utveckla gränshandeln gentemot Norge.

5:6 Utbildning

I kontakterna med handlarna har det framkommit att intresset för olika former av utbildning är blandat. Flera ser ett värde i förbättrade kunskaper inom exempelvis data, företagsekonomi och marknadsföring. Samtidigt påpekas dock problemen att finansiera utbildningsinsatserna samt, i första hand, att skapa utrymme för att kunna lämna butiken under utbildningstiden.

Kommunen skall i sin roll som pådrivare inom föreslagna branschråd regelbundet föra frågan på tal, vara lyhörd för signaler på områden som upplevs intressanta samt vara den som påtar sig uppgiften att koordinera/upphandla utbildningsinsatser. Det sistnämnda skall ske i samråd med för området lämpligt utbildningsarrangör.

6. Ekonomiskt stöd

6:1 Stödformer

Ekonomiska stödinsatser enligt förordningen om *stöd till kommersiell service i glesbygd* är det mest direkta redskapet för att åstadkomma den önskade servicenivån. Kommunens roll är i detta sammanhang att med utgångspunkt från varuförsörjningsplanen avge yttranden kring de ansökningar som inkommer från butik. Beslut fattas av Länsstyrelsen i samråd med kommunen och handelns organisationer.

De stödformer som enligt förordningen erbjuds är:

- *Avskrivningslån och investeringslån.* Lånealternativ vid uppkomna kapitalbehov i samband med investeringar.
- *Kreditgaranti.* Statlig garanti för lån taget hos annan kreditgivare.
- *Servicebidrag.* Bidrag till butik där synnerliga skäl föreligger för stöd och där andra åtgärder som prövats inte givits avsedd verkan.

Utöver de former som riktas direkt mot butik erbjuds kommunen statligt stöd för finansiering av hemsändningsbidrag. Bidrag lämnas med upp till 50% av kommunens nettoutgift för den hemsändning som förekommer.

6:2 Värderingar vid bedömning av ekonomiskt stöd

Som redan nämnts åligger det Länsmyndigheten att fatta beslut i samband med ansökningar om ekonomiskt stöd. Kommunens roll är att vid varje ärende yttra sig vilket ger möjligheter att indirekt påverka utfallet.

Grundfilosofin vid dessa yttranden skall även fortsättningsvis vara positiv, dvs med ambitionen att på alla sätt bibehålla en hög servicegrad för kommunens invånare. Den konkreta målsättningen skall, liksom i tidigare planer, vara den så kallade 10-kilometersgränsen – kommuninnevånare skall om möjligt aldrig behöva ha längre än 10 km till sin närmaste butik.

Situationen inom respektive region/församling samt konsekvenser av butikernas framtida verksamhet redovisas i kapitel 7.

I lägen då målsättningen inte kan uppfyllas skall närheten erbjudas genom förbättrade kommunikationer mellan hem och butik. Bättre villkor och ökat nyttjande av hemsändningsbidrag, där kommunen har ett mera direkt inflytande, prioriteras därför inför 1997. Handlare skall på olika sätt uppmuntras att i ökad omfattning ge avlägset boende möjligheten att få varorna hem till dörren. Likaså skall åtgärder vidtas för att öka kunskapen bland konsumenterna om vilka möjligheter som står till buds.

Detsamma gäller insatser ämnade att ge invånarna möjligheter, att med hjälp av exempelvis serviceresor, själva ta sig till butik.

7. Bakomliggande tankar för varje församling

Den tidigare redovisade informationen har sorterats efter en geografisk uppdelning av kommunen gjord med utgångspunkt från församlingsgränserna. Församlingarna utgör även en bra utgångspunkt för detaljplanering samt för de prioriteringar som i fortsättningen kommer att göras. På kartorna har butikerna markerats. Cirklarna anger de så kallade tiokilometersgränserna.

7:1 Norra Finnskoga

Fakta

Folkmängd: 497 inv

Befolkningsförändring 1992-96: -86 inv

Butiker: • Långflons handel
• Höljes handel

Principer för kommunens agerande

Norra Finnskoga är en till ytan stor församling med merparten av invånarna bosatta kring Klarälven upp mot norska gränsen.

Områdets två butiker upplever i dagsläget kundunderlaget förhållandevis bra. Några större förändringar har heller inte känts av under senaste 5-årsperioden. Man känner viss konkurrens från varandra samt från närliggande butiker i Sysselebacksområdet.

KARTA

Nuvarande butiker ger en god täckning av området. "Tiokilometersmålsättningen" uppfylls i nuläget för flertalet boende inom församlingen. Befintliga butiker är också i gott skick och erbjuder ett utbud som väl uppfyller grundbehovet hos befolkningen.

Bortfall av någon av butikerna skulle däremot föra med sig en försämring vad gäller servicen med stora reseavstånd i samband med inköp.

Norra Finnskoga tillhör de församlingar som drabbas hårdast av avfolkning. Med nuvarande åldersstruktur finns det själ att tro att kundunderlaget kommer fortsätta att minska och butikerna blir i än större utsträckning beroende av turister samt av kunder från andra sidan gränsen. I mesta möjliga mån skall därför kommunen verka för att stimulera flödet av besökande/genomresande (5.5).

Kommunen skall också medverka till att ge handlarna en bättre insikt i EU-medlemsskapets effekter på gränshandeln (5.4). I mån av intresse och på kommunens initiativ skall förutsättningarna undersökas för en samordnad informationskampanj riktad mot norska konsumenter i avsikt att locka till såväl besök som shopping inom Torsby kommun.

7:2 Dalby

Fakta

Folkmängd: 1 983 inv

Befolkningsförändring 1992-96: -63 inv

- Butiker:
- Likenäs Allköp (ICA)
 - UNO-X, Finnskoga
 - Konsum, Sysseleback
 - Branäs Livs (Fristående)
 - Gustav i Ransby
 - Shell, Sysseleback
 -
 - Gustav i Ransby

Principer för kommunens agerande

KARTA

Vid sidan av Torsby tätort är Dalby den församling som erbjuder det största utbudet av service. I dagsläget verkar totalt åtta butiker i området.

Flertalet handlare är helt eller delvis beroende av turismen. Intäkter från besöksnäringen utgör en stor del av butikernas omsättning. Turistsvängningarna styr också butikernas ekonomi. Toppar från vinter och sommar följs av perioder med små intäkter och dåliga turistår medför svårigheter för traktens handlare. Över det hela taget uppger man själva att affärerna ”går runt” men att man saknar marginalerna för en stabil och långsiktig drift.

En viktig del av Kommunens långsiktiga stöd till butiker i Dalbyområdet är insatser som stimulerar kundunderlaget. I första hand direkta eller indirekta åtgärder för ökad turism (5.5)

Dessutom gäller även här de åtgärder som tidigare beskrivits med avsikt förbättra kunskaperna kring den effekt EU-inträdet har på gränshandeln.

7:3 Södra Finnskoga

Fakta

Folkmängd: 507 inv

Befolkningsförändring 1992-96: -53 inv

Butiker: • MT:s Livs (fristående)
• Bograngens Lanthandel (ICA)

Principer för kommunens agerande

KARTA

Södra Finnskoga-området innehåller i dagsläget två butiker, båda belägna i Bograngen nära norska gränsen. Såväl MT:s livs som Bograngens Lanthandel är utpräglade gränsbutiker med merparten av sina kunder på en norska sidan.

Trots litet kundunderlag bland bofast befolkning lyckas båda butikerna upprätthålla en relativt hög omsättning. Omfattningen växlar dock i takt med valutans svängningar.

Butikerna ligger inom det område som i den kommunala planeringen prioriteras vad gäller satsningar inom turism (5.5).

Förhoppningsvis kan dessa satsningar bidra till att det naturliga underlaget förbättras i den mån att butikerna framleds kan klara.

7:4 Norra Ny

Fakta

Folkmängd: 1 440 inv

Befolkningsförändring 1992-96: - 81 inv

Butiker: • Sundholms Livs
• Konsum, Stöllet
• Skogsstjärnan (ICA)
• Q-droppen, Värnäs

Principer för kommunens agerande

KARTA

Norra Ny är en region som i flera avseenden liknar Dalby församling. Vikande underlag bland den bofasta befolkningen och ett allt större beroende av turisttrafiken.

Nuvarande handlare tvingas konkurrera inte bara med varandra utan även med butiker i Sysslebäcksområdet, i Hagfors samt med handeln i Torsby tätort. Till del känner man även av konkurrensen från varubussen.

Konkurrenssituationen har fått flera butiker att hamna i svårigheter och handlarna har överlag en negativ syn på framtiden.

För Norra Ny gäller liksom för övriga ”Dalen” att stötta handeln med åtgärder som verkar positivt för besöksnäringen. Fortsatta satsningar kring turismen för att på den vägen successivt höja de totala intäktsvolymerna till handeln.

Norra Ny tillhör också de områden som parallellt kan påvisa ett behov av egen butik samtidigt som man genom sin närhet lider av konkurrensen från tätorten. En ökad köptrohet bland de boende är därför önskvärd. Informationsinsatser till befolkningen med budskapet att i ökad omfattning ”handla hemma” skall därför genomföras (5.3).

7:5 Östmark

Fakta

Folkmängd: 1 264 inv

Befolkningsförändring 1992-96: - 27 inv

- Butiker:
- Ole i Boa (fristående)
 - Östmarks Handel (ICA)
 - Sundelins Handel (ICA)
 - Sörmarks Handel (DAGAB)

Principer för kommunens agerande

KARTA

Östmark tillhör de områden som i hög grad lider av konkurrensen från tätorten. Med undantag av Sundelins vid gränsen uppger samtliga att man har svårt att mäta sig med handlarna inne i Torsby. Det normala köpmönstret är att storhandla i Torsby och att göra kompletteringsköpen på ”hemmaplan”. Trots ett relativt stort antal boende räcker detta inte för att nå de volymer som krävs för lönsam drift.

Undantaget från detta är Sundelins som är en renodlad gränsbutik med ett utbud som i stort sett är anpassats till norska kunder. Sundelins anser sig nöjda med utvecklingen under senare år och ser positivt på framtiden.

Motsatsen gäller för flera av de övriga. Knappa ekonomiska resurser och negativ framtidssyn. Det finns heller inget som tyder på att tendensen skall vända. Den bofasta befolkningen kommer sannolikt inte inom överskådlig tid att öka och även fortsättningsvis kommer Östmarksborna att nyttja det korta avståndet till tätorten för att kunna ta del av det större utbudet och de ofta lägre priserna.

Avstånden är dock alltför långa för att fullt ut tillåta att butikerna försvinner. Tiokilometersgränsen påfordrar minst en etablering mellan tätort och gränshandel.

Det som på lång sikt kan hjälpa butikerna är en ökning av kundunderlaget. Et är inte realistiskt att tro att denna ökning enbart skall komma genom ökad befolkning eller ändrade köpvanor. Istället gäller även här att kommunen skall verka för en ökad turism. De planerade projekten kring vildmarks- och fisketurism inom de västra delarna av kommunen kan på sikt leda till en utveckling likt den i Branäsområdet (5.5).

7:6 Nyskoga

Fakta

Folkmängd: 120 inv

Befolkningsförändring 1992-96: - 17 inv

Butiker: • Nyskoga Handel (ICA)

Principer för kommunens agerande

KARTA

Den sett till befolkningen minsta församlingen inom kommunen. Hög medelålder med merparten pensionärer fast med ett inslag av nyinflyttade barnfamiljer.

Församlingens enda butik – Nyskoga Handel – tillhör också kommunens minsta. Handlaren uppger själv att kundunderlaget är litet och skulle behöva fördubblas för att nå en tillräcklig omfattning.

Konkurrensen från Torsby samt från den förbipasserande varubussen upplevs svår och anses ha ökat under senare år.

Befolkningen inom området är liten men har under senare år stabiliserats. Detta pekar på att det även framgent kommer att finnas ett behov av Service inom församlingen. Då Nyskoga Handel är det enda närliggande alternativet för de boende måste det anses vara av hög prioritet från kommunens sida att verka för att butiken skall finnas kvar.

7:7 Vitsand

Fakta

Folkmängd: 911 inv

Befolkningsförändring 1992-96: - 4 inv

Butiker: • Vägsjöfors Bensin & Kiosk
• Vitsandsboa (DAGAB)
• UNO-X, Vitsand

Principer för kommunens agerande

KARTA

Likt flera andra av de södra församlingarna lider också Vitsand hårt av konkurrensen från Torsby tätort. Ett från början knappt underlag urholkas av att stora delar av befolkningen gör sina huvudinköp inne i Torsby.

Butikerna ges också konkurrens av varubussen som trafikerar området.

Till del hjälps den bristande köptroheten upp av besöksnäringen. Turister kring Hovfjället, i första hand vintertid, ger periodvis draghjälp åt handlarna. Dock inte tillräckligt. Flera av handlarna uppger att situationen är så pass svår att man överväger att avveckla verksamheten.

Olika former av ekonomiskt stöd undanröjer inte det underliggande problemet för handlarna. De större butikernas bredare utbud och möjligheterna till låga priser torde även fortsättningsvis bli svåra att konkurrera med. Tillfälliga bidragsinsatser gör i dessa lägen inte mer än tillfällig nytta. Ett sätt att klara butiken genom en kris i väntan på nästa.

Konsekvenserna av ett eventuellt minskat antal butiker för de boende förväntas kunna bli hanterbara. Flertalet invånare får ändå ett avstånd till butik som ligger inom den så kallade tiokilometersgränsen. För de som eventuellt får ett längre avstånd skall, med kommunens medverkan, erbjudas ökad kunskap och förbättrade möjligheter till hemsändning, alternativt persontransport (5.2).

Liksom inom flera andra församlingar gäller dessutom även för Vitsand att ha med glesbygdshandlarna i bilden vid planering av kommunens turistsatsningar för att på så sätt öka det naturliga underlaget för handeln (5.5).

7:8 Lekvattnet

Fakta

Folkmängd: 365 inv
Befolkningsförändring 1992-96: - 30 inv

Butiker: • ICA Lekvattnet

Principer för kommunens agerande

KARTA

En församling som i flera avseenden liknar Nyskoga.
En ensam butik som på egen hand upprätthåller en grundservice för ett fåtal fast boende. En stor andel av befolkningen är pensionärer.

ICA Lekvattnet har i dagsläget en volym och omsättning som balanserar på gränsen till överlevnad. Underlaget upplevs också ha minskat då den lokala befolkningen efterhand reduceras. Liksom på andra håll rör sig affärerna i första hand om kompletteringsköp. De stora inköpen görs inne i Torsby.

Butiken har i svåra lägen tidigare sökt och beviljats servicebidrag.

Butikens lokalisering och sammansättningen/ålderfördelningen på de kringboende gör att en nedläggning skulle för med sig svåra konsekvenser. Äldre boende, i synnerhet i de södra delarna, skulle få ett oacceptabelt långt avstånd för sina inköp. Tiokilometersgränsen skulle överskridas för de flesta.

Kommunen skall därför på alla tänkbara sätt verka för att få butiken att leva kvar. Man skall också arbeta för att ytterligare förbättra varu/persontransporterna för boende i församlingens ytterområden.

7:9 Fryksände

Fakta

Folkmängd: 7 469 inv

Befolkningsförändring 1992-96: - 138 inv

- Butiker:
- Fensbols Livs (fristående)
 - Petteråsens Livs (ICA)
 - Badaboa (fristående)*
 - Axel Englunds Eftr (ICA)

Principer för kommunens agerande

KARTA

Situationen inom Fryksände församling är speciell med tanke på att nämnda glesbygdsbutiker verkar mycket nära tätortsbutikerna. Tre av fyra handlare ligger inom en mils avstånd från centrum.

Inte överraskande har dessa butiker också svårt att nå volym. Boende i ytterområdena väljer att göra sina inköp i de större butikerna i centrum. Man har heller ingen nämndvärd draghjälp av vare sig gränshandel eller turism. Kvar blir viss kompletteringshandel som är otillräcklig för att få verksamheten att gå ihop.

För dessa butiker gäller samma resonemang som i övriga regioner dvs att i lägen där 10-kilometersgränsen äventyras tala för ekonomiskt stöd. I övriga fall skall närhet genom hemkörning alternativt serviceresor förespråkas.

**Under rapportens slutskede avvecklades verksamheten inom Badaboa.*

8. Formerna för planeringsarbetet

Varuförsörjningsplanen är det dokument som skall ligga till grund för kommunens agerande gentemot lanthandeln. Riktlinjer för de konkreta åtgärder som kommunen planerar att genomföra samt utgångspunkter som grund för kommunens beslut i enskilda stödärenden.

Varuförsörjningsplanen skall inför varje nytt verksamhetsår kompletteras med en konkret handlingsplan. Handlingsplanen ger en kort summering av nuläget samt beskriver i konkreta ordalag de åtgärder som planeras för det kommande året. För samtliga åtgärder anges tidpunkter samt vem som är ansvarig. Den årliga handlingsplanen håller varuförsörjningsplanen aktuell och ger en successiv anpassning av de åtgärder som skall genomföras.

Varuförsörjningsplanen som dokument revideras i sin helhet vart tredje år. Reviderad plan skall antas i kommunfullmäktige. Nästkommande revidering sker 2000.

Ytterst ansvarig för såväl handlingsplaner som den löpande revideringen av varuförsörjningsplanen är kommunchefen. Arbetet skall dock ske i samråd med näringslivsansvarig. För det löpande arbetet, kontakter med handlarna och yttranden i stödfrågor, ansvarar näringslivsansvarige.

9. Sammanfattande slutsatser

Att kunna garantera invånarna i alla avseenden god service är en grundläggande uppgift för varje kommun. Vad gäller den kommersiella servicen skiljer sig uppgiften från andra kommunala åtaganden (skola, omsorg etc) på en viktig punkt. Huvudaktören – ”leverantören” – är en fristående näringsidkare.

Kommunen ges i det här avseendet enbart en indirekt roll. Att på olika sätt försöka underlätta och stödja handlaren för att på så sätt nå målsättningen av god tillgång av varor för kommunens befolkning.

Stödet till handlaren ges på två sätt. Dels genom yttranden i samband med enskilda ansökningar om ekonomiskt stöd. Den princip som här antagits är att låta beslutandet ligga hos Länsmyndigheten men att inta en generellt positiv attityd till de ansökningar som ligger i linje med huvudmålet samt den direkta ambitionen utifrån det sk 10-kilometersmålet.

Kommunens andra redskap är det batteri av indirekta åtgärder som föreslås i de tidigare avsnitten. Aktiviteter i form av kontinuerligt stöd, kommunikationsförbättringar, kunskapsförmedling och information men också de breda ingrepp som planeras för att öka tillströmningen av besökande/turister.

Sett i backspegeln har vissa av dessa uppgifter tidigare åsidosatts. Ambitionen är dock hög vad gäller att åstadkomma förbättring och den föreslagna kombinationen av åtgärder skall leda till förbättrade förutsättningar för handlarna och därigenom en god och jämn servicenivå för samtliga delar av Torby kommun.

Bilaga 1

SFS 1994:577

§§ 24-65

Bilaga 2

Till handlare inom Torsby kommun

1996-01-10

Kommersiell service inom Torsby kommun

Underlag för kommunens varuförsörjningsplan

I Torsby Kommuns *varuförsörjningsplan* redovisas hur kommunen skall agera för att åstadkomma en fullgod kommersiell service inom kommunens samtliga delar. Riktlinjer för hur varje kommuninnevärdare skall kunna erbjudas närhet till dagligvarubutik och annan nödvändig service.

Varuförsörjningsplanen revideras fortlöpande. Under vinter/vår 1996 är det åter dags för en uppdatering av planens innehåll.

För att försäkra oss om att planen bygger på aktuella uppgifter tar vi tillfället i akt att samla så mycket information som möjligt om situationen för kommunens glesbygdshandlare. Vi vill gärna veta hur Du ser på Din egen verksamhet nu och i framtiden men också om det finns frågor där kommunen skulle kunna erbjuda assistans.

Du finner bifogat ett diskussionsunderlag. Läs igenom och anteckna gärna funderingar kring svaren. Inom en vecka kommer vi att höra av oss för att bestämma en tid då det passar att sitta ned och diskutera enkätens innehåll. ***Du behöver alltså inte returnera frågeformuläret.***

Du kommer att kontaktas av undertecknas, Hans Lindberg, som svarar för informationsinsamlingen. Jag är också den Du träffar på i samband med intervjuerna. Samtliga uppgifter som kommer fram i våra diskussioner behandlas självfallet konfidentiellt.

Har Du några frågor kring syftet eller genomförandet av intervjuerna är Du välkommen att kontakta undertecknad (0560-137 74) eller Kommunchef Torkel Birgersson (0560-160 00).

Tack på förhand

Torsby Kommun

Hand Lindberg

Torkel Birgersson
Kommunchef

Bilaga 3

Landsortsbutiker i Torsby Kommun

Underlag för intervjuer

Grunduppgifter

Butik: _____

Adress: _____

Tel nr: _____

Affärsinnehavare: _____

Omsättning 1995: _____

Antal anställda (heltider inklusive affärsinnehavaren): _____

Eventuell kedjetillhörighet ICA KF
 DAGAB Fritsående

Ditt utbud

1. Vilka varugrupper/tjänster erbjuds idag i Din butik?

Förpackade dagligvaror Mejeriprodukter Färska frukt och grönsaker
 Färskt bröd Opacketerade kött- och charkprodukter. Färsk fisk. Annat: _____

Specialvaror

Husgeråd/presentartiklar Kläder/textilier Pappervaror/böcker
 Möbler/heminredning Tobaksvaror Annat: _____

Övrig service/kringtjänster

Drivmedel ATG/Tipsombud Apoteksförmedling
 Posttjänster Turistinformation/stugförmedling Cafeteria
 Systembolagsombud Annat: _____

Hemsändning av varor

2. Vilka möjligheter erbjuder Din butik vad gäller hemsändning av varor? Ge en kort beskrivning av de alternativ som står till buds.

3. Hur nyttjas dessa möjligheter?

4. Hur stor del av Din omsättning avser hemkörda varor: _____ %

Dina kunder

5. Hur skulle Du vilja beskriva Ditt nuvarande kundunderlag?

6. Hur många hushåll kan betraktas som fasta kunder?

- 100 hushåll 101-200 201-300 301-400 401-

7. Hur har utvecklingen sett ut under senaste 5-årsperioden

Ökning

Oförändrat

Minskning

8. Uppfattar Du kundunderlaget tillräckligt för att kunna driva butiken med tillfredsställande lönsamhet? Om nej, hur mycket större skulle den fasta kundkretsen behöva växa (i %)?

Konkurrens

9. Vad/vilka uppfattar Du i dagsläget som Dina främsta konkurrenter?

10. I vad mån upplever Du konkurrens från butiker i:

Torsby tätort:

Karlstad:

11. Hur upplever Du att konkurrensen har förändrats under den senaste 5-årsperioden?

Ökat

Oförändrat

Minskat

12. Hur uppfattar Du varubussen som trafikerar kommunen? Upplevs bussen konkurrera?

Köptrohet

13. Hur upplever Du köptroheten hos bygdens befolkning?

14. Beskriv kortfattat Dina kunders köpbeteende. (Hur ofta handlar kunderna? Görs storköp på stormarknad och kompletteringsköp på hemortsbutiken? När handlar kunderna etc)

Dina lokaler

15. Byggnadsår: _____

16. Lokalernas storlek: Butiksyta: _____ Övriga ytor: _____

17. Har lokalerna sedan nybyggnation genomgått några större förändringsar/renoveringar?
Om ja, var i består förändringarna och när utfördes dessa arbeten?

18. Vad anser Du om lokalernas nuvarande standard? Finns det i dagsläget något behov av restaurering? Vad skulle i så fall behövas göras?

Framtiden

19. Ge en bild av den utveckling Du förväntar Dig ifråga om:

• Kundunderlag Ökning Oförändrat Minskning

• Konkurrens Ökning Oförändrat Minskning

• Volymen av egna verksamheten Ökning Oförändrat Minskning

Motivera svaren: _____

20. Vilka planer har Du i framtiden för Din egen butik (planer på utveckling eller nedskärning, eventuella generationsskiften, flyttning e d)?

Det offentliga stödet

21. Har du vid något tillfälle ansökt/beviljats statligt stöd för Din verksamhet?

Ja Nej

Om ja, vilken typ av stöd har tillämpats och hur anser Du att stödet fungerat?

22. Anser Du Dig ha kunskap/kännedom om de möjligheter som finns till offentligt stöd?
Hur anser Du att kommun och Länsstyrelse sköter sin uppgift att informera om möjligheterna?

23. Genom den så kallade kompletteringstrafiken ges invånare med längre avstånd till butik möjligheter till fri transport från hemmet till affären. Hur upplever Du att dessa möjligheter nyttjas?

24. Anser Du att möjligheter till olika former av utbildning/fortbildning skulle vara till hjälp för landsortsbutikerna?

25. Erbjuds i dagsläget bra alternativ för butiksägare som anser utbildning intressant?

Ja Nej

Motivera svaret: _____

26. Anser Du överlag att kommunens representanter engagerar sig tillräckligt i glesbygds-
handlarnas situation?

Ja Nej

Om nej, vad skulle i så fall från kommunens sida kunna göras för att på ett bättre sätt assistera
glesbygdsbutikerna?

MH
1995-12-13